

2019-07-02 Nr. S-078

Valstybinei darbo inspekcijai

Siunčiama el. paštu: info@vdi.lt

PRAŠYMAS DĖL DK 119 str. NUOSTATŲ AIŠKINIMO

Valstybinė darbo inspekcija (toliau – Inspekcija) 2019 m. gegužės 5 d. pateikė išaiškinimą dėl Darbo kodekso (toliau – DK) 119 str. taikymo¹. Šiame išaiškinyje nurodoma, jog „*Vadovaujantis DK 119 straipsnio 1 dalimi, viršvalandžiai yra laikas, kada darbuotojas faktiškai dirba viršydamas darbo laiko režimo jam nustatytą darbo dienos (pamainos) ar apskaitinio laikotarpio bendrą darbo laiko trukmę. Taigi, darbuotojams, dirbantiems suminės darbo laiko apskaitos režimu, viršvalandžiai yra galimi ne tik viršijant apskaitinio laikotarpio bendrą darbo laiko trukmę, bet ir viršijant darbo dienos (pamainos) grafike numatytos konkrečios darbo dienos trukmę. Pavyzdžiui, jeigu darbuotojams, dirbantiems suminės darbo laiko apskaitos režimu, darbo dienos (pamainos) grafike numatyta konkrečių darbo dienų dirbti 6 valandas, o darbuotojai darbdavio nurodymu dirba 8 valandas, tuomet, VDI specialistų nuomone, tokios 2 valandos būtų laikytinos viršvalandžiais. Aptariamam atveju dirbti papildomas valandas (viršvalandžius) reikalingas darbuotojų sutikimas (išskyrus DK 119 straipsnio 2 dalyje numatytus atvejus), o apmokėjimas turėtų būti vykdomas įprasta darbo užmokesčio mokėjimo tvarka (ne apskaitinio laikotarpio pabaigoje).*“

Lietuvos keleivių vežimo asociacija (toliau – Asociacija) susipažinusi su minėtu DK normos aiškinimu bei teisės taikymo problematika savo narių tarpe, teikia papildomus pastebėjimus dėl normos taikymo ir aiškinimo bei prašo, atsižvelgiant į teikiamus pastebėjimus, papildyti Inspekcijos išaiškinimą.

Suminę darbo laiko apskaitą reglamentuoja LR DK 115 straipsnio nuostatos. Šiame straipsnyje įtvirtinta, jog jeigu nustatyta suminė darbo laiko apskaita, dirbama darbo (pamainų) grafikuose nurodytu laiku, laikantis nustatytų maksimaliojo darbo laiko reikalavimų. Itin svarbi suminės darbo laiko apskaitos ypatybė yra ta, jog apskaitinio laikotarpio pabaigoje yra atliekamas faktiškai dirbtų valandų vertinimas. Jeigu apskaitinio laikotarpio pabaigoje darbuotojas dėl jam sudaryto darbo laiko režimo nėra išdirbęs bendros viso apskaitinio laikotarpio darbo laiko normos, už neįvykdytą darbo laiko normą jam sumokama pusė priklausančio išmokėti darbo užmokesčio (KD 115 str. 5 d.), o jeigu apskaitinio laikotarpio pabaigoje darbuotojas yra išdirbęs daugiau valandų, negu bendra viso apskaitinio laikotarpio darbo laiko norma, už viršytą darbo laiko normą jam apmokama kaip už viršvalandinį darbą arba darbuotojo prašymu viršytas darbo laikas, padaugintas iš skaičiaus 1,5, gali būti pridedamas prie kasmetinių atostogų laiko (KD 115 str. 6 d.). Tai reiškia, jog įstatymo leidėjas aiškiai numatė, kas atsitinka tuo atveju, jei ataskaitinio laikotarpio numatytos darbo valandos yra viršijamos arba jų dirbama mažiau – numatytas atlyginimo mechanizmas darbuotojui.

Suminės darbo laiko apskaitos taikymas ir reglamentavimas laikytinas specialiuoju, nes tokios apskaitos taikymas galimas tik esant tam tikroms išskirtinėms sąlygoms kai kitu įprastu darbo laiko režimu darbas negali būti atliekamas. Dėl šios priežasties viršvalandinio darbo reglamentavimas, kuris numatytas DK 119 str., suminės darbo laiko apskaitos atveju turi būti taikomas ir aiškinamas susietai su minėtomis DK 115 str. normomis.

¹ <https://www.vdi.lt/Forms/TekstasDUK.aspx?ID=503>

Vadinasi, jei DK 119 str. 1 d. numato, jog „Viršvalandžiai – laikas, kada darbuotojas faktiškai dirba viršydamasis darbo laiko režimo jam nustatytą dienos (pamainos) **ar** apskaitinio laikotarpio bendrą laiko trukmę.“, t.y. viršvalandžiai apmokami viršijus pamainos laiką **arba** (ne abiem atvejais, o vienu arba kitu atveju) apskaitinio laikotarpio trukmę, o suminės laiko apskaitos atveju viršijimas nustatomas būtent pagal apskaitinio laikotarpio trukmės viršijimą, tai yra viršvalandžiai apmokami būtent apskaitinio laikotarpio pabaigoje remiantis DK 115 str. 6 d.

Praktikoje, jei būtų taikomas Inspekcijos išaiškinimas, susidarytų dvigubo apmokestinimo situacija, kuri pažeistų DK įtvirtintą šalių lygiateisiškumą ir teisingo atlyginimo principą. Taip atsitiktų todėl, kad darbuotojui būtų sumokama 1,5 tarifas skaičiuojamas už kiekvieną dieną ir ataskaitinio laikotarpio pabaigoje už tas pačias valandas būtų dar kartą sumokėtas papildomas atlyginimas pagal DK 115 str. 6 d.

Įvertinus teises ir praktines analizuojamos normos taikymo aplinkybes, Asociacija atkreipia dėmesį į Inspekcijos pateikto išaiškinimo praktinio taikymo negalimumą ir prašo išaiškinimą papildyti nurodant, jog DK 119 str. numatytas viršvalandinis darbo užmokesčio skaičiavimas taikomas tokia tvarka kaip nurodyta DK 115 str. 5 ir 6 d., t.y. 115 str. 6 d. norma yra specialioji 119 str. 1 d. atžvilgiu.

Pagarbiai

Prezidentas

Gintaras Nakutis